

L'Institut d'Estudis Catalans, l'Acadèmia catalana de les ciències i les humanitats fundada l'any 1907 per Enric Prat de la Ribera, celebra el seu I Centenari amb un esperit emprenedor, ambicions i universalista, el mateix del de la generació que el va crear.

Seu de l'Institut d'Estudis Catalans

Desaparegut el caràcter benèfic de l'edifici, l'Ajuntament de Barcelona compra el recinte el 1921. Deu anys més tard, poc abans de proclamar-se la República, el cedi a perpetuïtat a l'Institut d'Estudis Catalans, l'Acadèmia fundada l'any 1907 per Enric Prat de la Ribera. Malauradament, aquesta situació va durar poc temps, perquè la repressió posterior a la Guerra Civil va sumir l'IEC en la clandestinitat, mentre els vencedors destinaven l'edifici a altres usos.

Amb l'arribada de la democràcia, l'any 1977, l'edifici retorna a l'Institut d'Estudis Catalans, que acaba el trasllat el 1982. Darrerament, s'ha restaurat i remodelat l'edifici per a adequar-lo a les necessitats funcionals de l'Institut tot mantenint l'esperit de l'obra del 1655. D'aquesta manera, s'han recuperat i reordenat espais perduts o deteriorats per les successives reformes, com ara el jardí, la cisterna i les cambres de sota el jardí.

L'Institut d'Estudis Catalans exerceix, des d'aquest edifici noble, la condició d'autoritat acadèmica de la cultura i la ciència dels territoris de llengua catalana, l'objectiu amb què va ser fundat ara fa cent anys.

Casa de Convalescència

Seu de l'Institut d'Estudis Catalans

Un edifici civil del segle XVII

La Casa de Convalescència de Sant Pau, seu històrica i actual de l'Institut d'Estudis Catalans, és un magnífic edifici civil del segle XVII destinat a la convalescència dels malalts del veí Hospital de la Santa Creu. Inicialment, acollí set homes i cinc dones.

Tot i que la primera pedra la hi va posar el bisbe Sentís el 26 de març de 1629, van passar més de trenta anys fins que es va inaugurar, els dies 24 i 25 de gener de 1680.

El projecte inicial de l'edifici, que després fou reduït, preveia tres plantes: a la planta baixa, menjadors, cuines, rebost i forn; a la primera planta, els dos dormitoris—l'un per a homes i l'altre per a dones—, les secretes i la capella, i a la planta de dalt, el guardaroba. També incloïa un claustre i un sobreclaustre.

La Casa de Convalescència va constituir una millora clara en l'atenció als malalts convalescents. A finals del segle XVII, tenia doscents llits de ferro, quatre-cents matalassos i quadres per a «alegrar la vista», i als malalts que en podien prendre els donaven carn i postres. El lligam de la Casa de Convalescència amb l'hospital va continuar, així, fins a principis del segle XX.

L'impuls d'unes famílies benefactores

Aquesta obra és fruit, com tantes altres a Catalunya, de l'impuls de la societat civil de l'època. Diversos ciutadans i famílies benestants, com Lucrècia de Gualba, Pau Ferran, els Soler, els Astor i els Cardona, van fer gala de la seva generositat en deixar els seus béns a la institució i als «pobres convalescents». Això els atorgà el títol de fundadors i, des d'aleshores, els seus escuts apareixen com a elements decoratius per tot l'edifici.

Tot i les aportacions inicials dels marmessors de Lucrècia de Gualba, l'empenta necessària per a acabar l'obra amb les característiques que té ara va arribar l'any 1646, quan Pau Ferran va testar a favor de la Casa de Convalescència.

Diu la llegenda que Ferran era un ric navilier arruïnat que estava ingressat a la Casa de Convalescència i que, després de recuperar la fortuna, va llegar els seus béns a la casa que l'havia acollit. Certament, ocupà un lloc preeminent en la història d'aquesta casa: fou l'home que contribuï més decisivament a l'obra i a fer que l'edifici fos independent de l'hospital. A més, va exercir d'administrador de l'Hospital de la Santa Creu i obtingué el títol de cavaller, el qual li concedí el rei el 9 d'octubre de 1638.

Una visita ràpida i ben aprofitada

D'estil classicista —només cal veure l'austeritat i la decoració sòbria de les façanes i l'entrada—, l'edifici fa poques concessions al Barroc. Però, més enllà del valor arquitectònic i social, la Casa de Convalescència reuneix exemples cabdals de les arts plàstiques dels segles XVII i XVIII, tant en escultura i pintura (murals i quadres), com en ceràmica i revestiments. No en va s'havia contractat els escultors, pintors i escudellers més significatius del moment.

Una visita ràpida no pot prescindir del pati i de l'estàtua de sant Pau que el presideix, el jardí, l'arrambador de l'escala de l'Administració i el vestíbul, les pintures de la capella i el quadre de l'altar.

Tampoc no podem deixar d'esmentar la simplicitat i la bellesa dels detalls ornamentals del claustre: per exemple, la doble cornisa d'ordre toscà, les arcades i les pilastres, les gàrgoles, els arrambadors de ceràmica de les galeries i el brocal del pou. Per la proporcionalitat i la bellesa d'aquest claustre, la Casa de Convalescència és considerada un dels conjunts més reeixits de l'art català del segle XVII.

Com altres edificis nobles de la ciutat de l'època, el pati dels tarongers és un jardí elevat. Avui dia, i en homenatge a Mercè Rodoreda, es mostren algunes de les plantes que l'autora anà esmentant al llarg de la seva obra.

El que no s'ha de perdre

- 1 La figura de sant Pau a la fornícula de la cantonada dels carrers del Carme i de les Egipcíaques, de Domènec Rovira, el Jove (1668).
- 2 L'arrambador del refectori dels homes, a la planta baixa, d'Antoni Reig (1805), i el de les dones, del mateix artista (1822).
- 3 El jardí Mercè Rodoreda.

Pati

- 4 La figura de sant Pau, de Lluís Bonifaç (1678), escultor del Barroc.
- 5 Les quatre gàrgoles raconeres del claustre, de Lluís Bonifaç (1677-1679).

Capella (primer pis)

- 6 El quadre de la caiguda de sant Pau del cavall, obra atribuïda a Antoni Viladomat (1728), el millor pintor de l'època.
- 7 El retaule, plenament barroc, atribuït a Lluís Bonifaç, i la clau de volta, de Josep Hortich (1703).

Vestíbul d'entrada i escala de l'Administració

- 8 Els arrambadors de ceràmica decorada de l'escala i les rajoles del vestíbul, sobre la vida i el martiri de sant Pau, de Llorenç i Pau Passoles (1679-1684).
- 9 L'arrambador de l'escala de l'Administració, del taller dels Passoles, acabat l'any 1684.

